

GREENPEACE

ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ

Ορνιθολογική
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
Περιβάλλοντος και Πολιτισμού

Καλλιστώ
Παράδοσιακη οργανοποιία
για τον άγριο βιότοπο της Ελλάδας

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

ΣΥΝΟΨΗ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

για ένα ολοκληρωμένο θεσμικό πλαίσιο για την προστασία της βιοποικιλότητας

Οκτώβριος 2009

Η κοινή πρόταση των περιβαλλοντικών οργανώσεων WWF Ελλάς, Greenpeace, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, MOM, Δίκτυο Μεσόγειος SOS, Ελληνική Εταιρεία Προστασίας Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, Αρχέλων, Αρκτούρος και Καλλιστώ επιδιώκει να αποτελέσει βάση διαλόγου για την επίτευξη του καλύτερου δυνατού θεσμικού πλαισίου προστασίας του βιολογικού πλούτου της χώρας.

Η πρόταση ανταποκρίνεται στην ανάγκη για επιτάχυνση της προσπάθειας αναχαίτισης των ρυθμών απώλειας της βιοποικιλότητας, με δεδομένο ότι οι παγκόσμιοι στόχοι για μείωση των απωλειών του πλανήτη σε βιολογικό πλούτο μέχρι το 2010 δεν έχουν επιτευχθεί.

Ειδικά όμως στην περίπτωση της Ελλάδας, η μεγάλη οικολογική αξία των οικοσυστημάτων και ειδών, που ακόμα αντιστέκονται στις αυξημένες πιέσεις και σε δεκαετίες πολιτικής και κοινωνικής απαξίωσης, καθιστούν επιτακτική την ανάγκη για άμεση δράση. Συνολικά, όπως καταδεικνύουν σημαντικές καταδίκες της χώρας μας από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, η Ελλάδα δεν διαθέτει πολιτική για την προστασία της βιοποικιλότητας. Δεν έχει λάβει τα απαραίτητα μέτρα, ώστε να διασφαλίσει την προστασία των μοναδικών φυσικών χαρακτηριστικών της.

Οι κατευθύνσεις που περιέχονται στην παρούσα πρόταση βασίζονται στην πολύχρονη εμπειρία των οργανώσεων από δράσεις έρευνας και προστασίας της βιοποικιλότητας, καθώς και στη διαθέσιμη σύγχρονη επιστημονική γνώση για τα είδη και τα οικοσυστήματα. Μέσα από την πρόταση αυτή, οι οργανώσεις επιδιώκουν τη συμπλήρωση σημαντικών κενών στην υπάρχουσα νομοθεσία, την επικαιροποίηση σημαντικών διατάξεων, καθώς και την ενίσχυση του υπάρχοντος νομικού καθεστώτος. Η πρόταση των περιβαλλοντικών οργανώσεων, που βασίζεται σε σειρά προϋποθέσεων, είναι με τέτοιο τρόπο δομημένη, ώστε τα περισσότερα κεφάλαιά της, τα οποία έχουν ήδη δεχθεί μία πρώτη τεχνική επεξεργασία, να μπορούν να αποτελέσουν βάση για μεμονωμένες ρυθμίσεις. Καθίσταται όμως εξ' αρχής σαφές πως μόνο ως σύνολο μπορεί να αποτελέσει ολοκληρωμένη παρέμβαση για την προστασία της βιοποικιλότητας.

Είναι επίσης σαφές ότι το κενό στο επίπεδο των γενναίων πολιτικών πρωτοβουλιών που απαιτούνται για την άμεση αναχαίτιση της κατιούσας πορείας της βιοποικιλότητας, προφανώς δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί από περιβαλλοντικές μη κυβερνητικές οργανώσεις.

Συγκεκριμένα, λαμβάνοντας υπόψη την υπάρχουσα σχετική με τη βιοποικιλότητα και το φυσικό περιβάλλον νομοθεσία, προτείνονται τα εξής:

→ **Προστατευόμενες περιοχές:** Συμπληρώσεις και τροποποιήσεις στην υφισταμένη νομοθεσία που επιδιώκουν μια σύγχρονη και συστηματική κατάταξη των προστατευόμενων περιοχών της χώρας. Όλες οι προτεινόμενες κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του νέου και ισχυρού Υπουργείου Περιβάλλοντος. Κρίνεται επίσης απαραίτητη η ένταξη των περιοχών Natura 2000 στο εθνικό πλαίσιο προστασίας.

→ **Περιοχές Natura 2000:** Ελλείψει μέτρων και ρυθμίσεων για την προστασία και ορθή κατά το κοινοτικό δίκαιο διαχείριση των περιοχών Natura 2000 και δεδομένου ότι περίπου το 75% των περιοχών του δικτύου βρίσκεται εκτός ειδικού προστατευτικού καθεστώτος, καθίσταται επείγουσα η ανάγκη για οριζόντιες ρυθμίσεις, ώστε να είναι προς όλους ξεκάθαρο τι επιτρέπεται και κάτω από ποιες προϋποθέσεις και τι απαγορεύεται στις περιοχές αυτές. Οι οργανώσεις εισηγούνται, μεταξύ άλλων, απαγόρευση της εγκατάστασης ιδιαιτέρως οχλουσών βιομηχανικών και βιοτεχνικών μονάδων και πάρκων, του κυνηγιού σε περιοχές προστασίας για τα πουλιά και της αλιείας με συρόμενα δίχτυα σε ιδιαίτερα ευαίσθητους θαλάσσιους οικοτόπους. Προτείνουν επίσης συγκεκριμένες διαδικασίες εκτίμησης της πιθανής περιβαλλοντικής επίπτωσης συγκεκριμένων έργων, σύστημα επιστημονικής καταγραφής και παρακολούθησης της οικολογικής κατάστασης των περιοχών αυτών και διαχειριστικά σχέδια προστασίας της κάθε περιοχής.

→ **Προστασία μικρών ευαίσθητων οικοσυστημάτων εκτός Natura 2000:** Δημιουργία προστατευτικού καθεστώτος για τα μικρά και ιδιαίτερα ευαίσθητα οικοσυστήματα, όπως είναι οι μικροί υγράτοποι και οι μικρές βραχονησίδες, με τον χαρακτηρισμό τους ως Καταφύγια Άγριας Ζωής.

→ **Προστασία του φυσικού χώρου:** Επειδή η προστασία της βιοποικιλότητας δεν είναι εφικτή μόνο στο πλαίσιο οριοθετημένων νομικά προστατευόμενων περιοχών, κρίνεται απολύτως απαραίτητη η θεσμική κατοχύρωση μέτρων προστασίας του φυσικού χώρου εν γένει. Οι οργανώσεις εισηγούνται λοιπόν την κατάργηση του δικαιώματος για δόμηση εκτός σχεδίου πόλεως και οικισμού και την άμεση ακύρωση δύο «δασοκτόνων» άρθρων του νόμου 3208/2003. Προτείνουν επίσης την εκπόνηση εθνικού σχεδίου προσαρμογής των οικοσυστημάτων και των ειδών στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Τέλος, οι οργανώσεις εισηγούνται την υποχρέωση καταβολής από τους αναδόχους μεγάλων δημόσιων έργων εισφοράς προς το «Πράσινο Ταμείο», η οποία θα καλύπτει το κόστος προγράμματος επιστημονικής παρακολούθησης των επιπτώσεων του έργου στο φυσικό περιβάλλον των περιοχών αυτών.

→ **Σημαντικά είδη χλωρίδας και πανίδας:** Ενίσχυση των μέτρων προστασίας των σημαντικών ειδών χλωρίδας και πανίδας, μέσα από τη δημιουργία εθνικού καταλόγου των απειλούμενων ειδών, πανίδας, χλωρίδας και βιοτόπων και τη θεσμική κατοχύρωση των σχεδίων δράσης για τα είδη αυτά στο σύνολο της επικράτειάς τους.

→ **Ενδημική βιοποικιλότητα:** Πρόβλεψη ειδικών διατάξεων για την προστασία της ενδημικής βιοποικιλότητας, η οποία σήμερα ελάχιστα προστατεύεται. Προβλέπεται δημιουργία εθνικού καταλόγου ενδημικών ειδών. Επίσης, προτείνεται η θεσμοθέτηση της κατοχύρωσης των δικαιωμάτων δικαιοχρησίας των γενετικών πόρων της ενδημικής βιοποικιλότητας ως εθνικό κεφάλαιο, του οποίου η αξιοποίηση ή εκμετάλλευση υπόκειται σε άδεια υπουργού.

→ **Εισβάλλοντα είδη:** Προτείνεται ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για τα εισβάλλοντα ή ξενικά είδη, η εισαγωγή των οποίων στο φυσικό περιβάλλον αποτελεί σημαντική απειλή για τη βιοποικιλότητα παγκοσμίως. Τα εισβάλλοντα ή ξενικά είδη πρέπει να υποδιαιρούνται σε κατηγορίες ανάλογα με τον κίνδυνο εξάπλωσής τους και τις εκτιμώμενες διαταραχές στην οικολογική ισορροπία.

→ **Περιβαλλοντική βιοασφάλεια:** Στόχος είναι η θεσμική κατοχύρωση καθεστώτος προστασίας της βιοποικιλότητας από την σκόπιμη ή τυχαία απελευθέρωση γενετικά τροποποιημένων οργανισμών στο φυσικό περιβάλλον. Οι οργανώσεις εισηγούνται ετήσιους ελέγχους ανά καλλιεργητική περίοδο για επιμολύνσεις σπορομερίδων, ευρεία δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων και κυρώσεις για τις εταιρείες που δεν συμμορφώνονται.

- **Επιστημονική έρευνα:** Η προστασία της βιοποικιλότητας είναι άμεσα συνδεδεμένη με την επιστημονική έρευνα. Το παρόν κεφάλαιο επιδιώκει όχι μόνο την προώθηση της έρευνας αλλά και την αποτελεσματική της διάδοση με σκοπό να αποτελεί οδηγό για τα μέτρα προστασίας της βιοποικιλότητας της Ελλάδας και την εκπλήρωση βασικών υποχρεώσεων της χώρας.
- **Ενημέρωση της κοινωνίας:** Η ανάπτυξη περιβαλλοντικής παιδείας και ενημέρωσης πρέπει να αποτελεί υποχρέωση του κράτους. Σημαντικός παράγοντας είναι η τακτική και συστηματική ενημέρωση της κοινωνίας, καθώς και η ελεύθερη πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία, σύμφωνα και με τις δεσμεύσεις που απορρέουν από αντίστοιχη κοινοτική και διεθνή νομοθεσία.
- **Πράσινο Ταμείο:** Με το κεφάλαιο αυτό, προτείνεται η δημιουργία νέου «Πράσινου Ταμείου» με σκοπό τη χρηματοδότηση της προστασίας του περιβάλλοντος μέσα από διαφανείς διαδικασίες λογοδοσίας και διαχείρισης των κρατικών πόρων που ήδη εισπράττονται, είτε ως περιβαλλοντικά πρόστιμα είτε ως περιβαλλοντικοί φόροι.
- **Εθνική Επιτροπή «ΦΥΣΗ»:** Οι οργανώσεις εισηγούνται για πολλοστή φορά την ανασύσταση και επαναλειτουργία της Επιτροπής ΦΥΣΗ, κεντρικού θεσμού για τον συντονισμό του συστήματος προστατευόμενων περιοχών, καθώς και την ενίσχυσή της με επιπλέον αρμοδιότητες και την υποστήριξή της με μόνιμη επιστημονική γραμματεία.
- **Αρχή Περιβαλλοντικών Επιθεωρήσεων:** Για την ενδυνάμωση του μηχανισμού περιβαλλοντικών ελέγχων, προτείνεται η αναβάθμιση της Ειδικής Υπηρεσίας Επιθεωρητών Περιβάλλοντος (ΕΥΕΠ) σε αυτοτελές σώμα επιθεωρητών περιβάλλοντος με τίτλο «Αρχή Περιβαλλοντικών Επιθεωρήσεων». Η Αρχή προτείνεται να έχει και κυρωτική αρμοδιότητα, όχι απλώς να εισηγείται κυρώσεις προς άλλες αρχές.
- **Ευθύνη για την προστασία της βιοποικιλότητας:** Η προστασία της βιοποικιλότητας και η ενσωμάτωσή της σε όλες τις τομεακές πολιτικές πρέπει να αποτελεί υποχρέωση του κράτους.
- **Αποτροπή υποβάθμισης της βιοποικιλότητας:** Πρόβλεψη διατάξεων που καθιστούν την υποβάθμιση της βιοποικιλότητας ως ποινικό αδίκημα. Προτείνεται επίσης η δημιουργία μητρώου ρυπογόνων επιχειρήσεων, καθώς και πλαισίου κινήτρων για την προστασία της βιοποικιλότητας.

Η πρόταση δεν καλύπτει διεξοδικά όλα τα ζητήματα που αφορούν τις ανάγκες έρευνας και προστασίας της βιοποικιλότητας. Ως εκ τούτου, καταγράφονται και σημαντικά ζητήματα που χρήζουν μεγαλύτερης επεξεργασίας, στο πλαίσιο ενός ανοιχτού και συμμετοχικού διαλόγου με ερευνητικούς και ακαδημαϊκούς φορείς και περιβαλλοντικές οργανώσεις.

Πληροφορίες: Θεοδότη Νάντσου, Συντονίστρια περιβαλλοντικής πολιτικής, WWF Ελλάς, τηλ. 210 3314893, fax: 210 3247578, tnantsou@wwf.gr